

Nieuwe trends voor kleine zoogdieren (met dank aan de uilen)

Van kleine zoogdieren, de muizen en spitsmuizen, worden via het NEM Verspreidingsonderzoek Muizen verspreidingsgebieden bepaald door middel van het uitpluizen van braakballen van kerkuilen. Sinds enige jaren is het mogelijk dankzij een door het CBS ontwikkelde rekenmethode, ook de trends in verspreiding te berekenen. Oftewel, neemt de verspreiding van een bepaalde soort af of toe in Nederland? Als startjaar is 1990 gekozen, wat betekent dat de voor- of achteruitgang van een soort wordt bepaald uitgaande van de verspreiding in 1990. Afgelopen winter heeft het CBS de nieuwe trends berekend en ook per provincie de voor- of achteruitgang in beeld gebracht. Met gepaste trots presenteren we in deze Telganger dan ook voor het eerst de trend van de verschillende soorten muizen en spitsmuizen. De landelijke trends van de verschillende soorten is te vinden in de (onderstaande) tabel 1:

Tabel 1. De trend in verspreiding van 11 soorten kleine zoogdieren in Nederland in de periode 1990-2014 (startjaar is 1990).

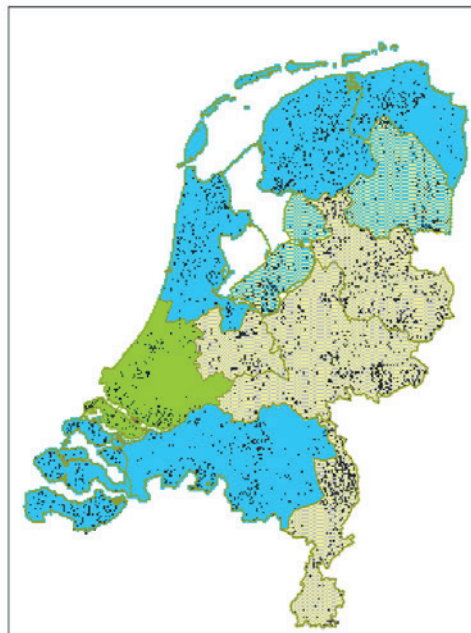
Soort	Latijnse naam	Trend
Bosspitsmuis spec.	<i>Sorex araneus/coronatus</i>	Stabiel
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	Matige toename
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>	Stabiel
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	Matige toename
Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	Matige toename
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>	Matige toename
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	Stabiel
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	Stabiel
Noordse woelmuis	<i>Microtus oeconomus</i>	Stabiel
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	Matige toename
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Stabiel

De trend van de verschillende soorten muizen en spitsmuizen is ook berekend per provincie (zie figuur 1 t/m 11). Echter, de trend is in veel provincies onzeker. Dit kan meerdere oorzaken hebben, zoals te weinig meetpunten, te weinig herhalingen of een te kleine wijziging van de trend. Monitoren is dan ook iets voor 'de lange termijn' en alle inspanningen zijn en blijven dan ook heel waardevol. Per soort is een kaartje gemaakt, waarop staat aangegeven wat de trend is van de betreffende soort in een specifieke provincie. Groen = toename, blauw = stabiel, grijs = onzekere trend per provincie, Geel = weinig data. Geblokte blauw/gele provincies hebben een trend die niet of matig waarschijnlijk is (er is teveel twijfel over de uitkomsten). Stippen op de kaart geven de locaties waar braakballen zijn verzameld.

Het OCC boven aan de kaarten staat voor 'occupancy', oftewel de verspreiding van de betreffende soort.

Bosspitsmuis sp. indet. OCC

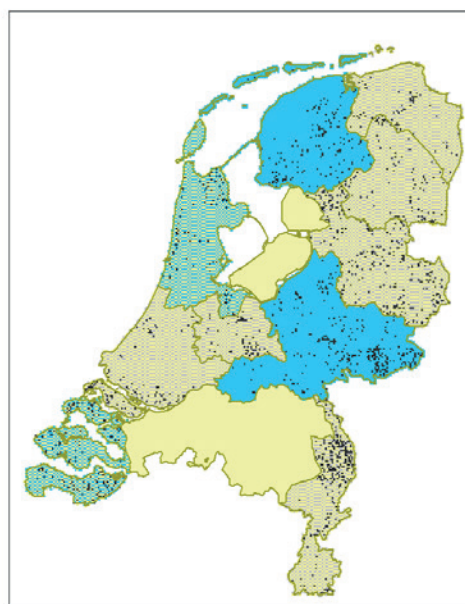
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 1. Bosspitsmuis (*Sorex araneus/coronatus*). Landelijk stabiel, alleen in Zuid-Holland een (opvallende) significante toename. In de meer oostelijke provincies is de trend onzeker.

Dwergspitsmuis OCC

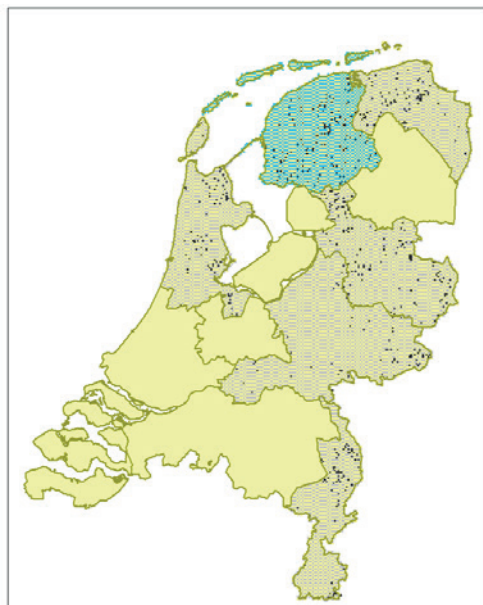
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 2. Dwergspitsmuis (*Sorex minutus*). Landelijk een lichte toename, maar per provincie stabiele of onzekere trends. Een soort om de komende jaren in de gaten te houden. Is er echt sprake van een toename of wordt er nauwkeuriger geplozen?

Waterspitsmuis OCC

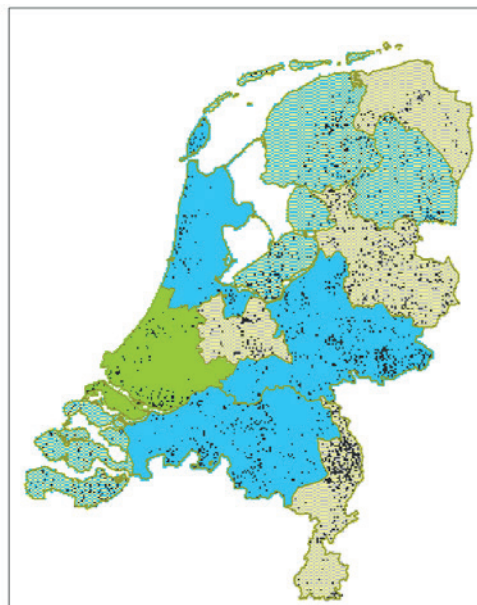
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 3. Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*). Landelijk is de verspreiding van deze soort stabiel, maar op provinciaal niveau zijn de komende jaren wel verschuivingen te verwachten. In Noord-Holland heeft de soort het zeer zwaar op Texel door concurrentie met de huisspitsmuis, maar in andere provincies zou de soort kunnen profiteren van het aanleggen van regenwaterbuffers, waterbergingsgebieden (zoals bijvoorbeeld de Onlanden op de grens van Drenthe en Groningen) en de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Rosse woelmuis OCC

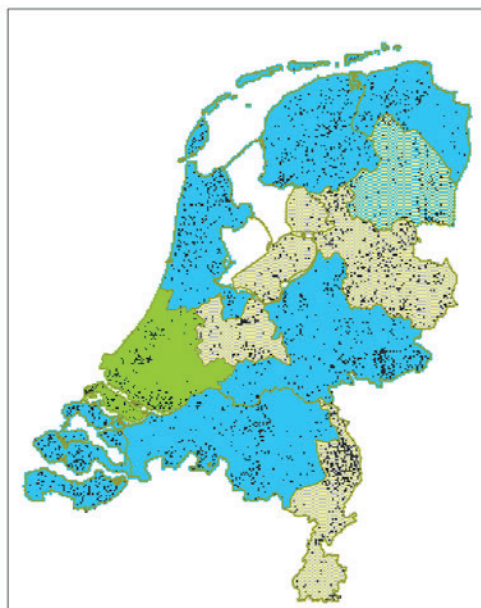
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 5. Rosse woelmuis (*Myodes glareolus*). De soort profiteert al jaren van de aanleg van allerlei bossen en bosjes op allerlei plekken in Nederland, waardoor de matige toename op een landelijk niveau niet verrassend is. Deze toename is, net als bij de huisspitsmuis, het meest zichtbaar in Zuid-Holland.

Huisspitsmuis OCC

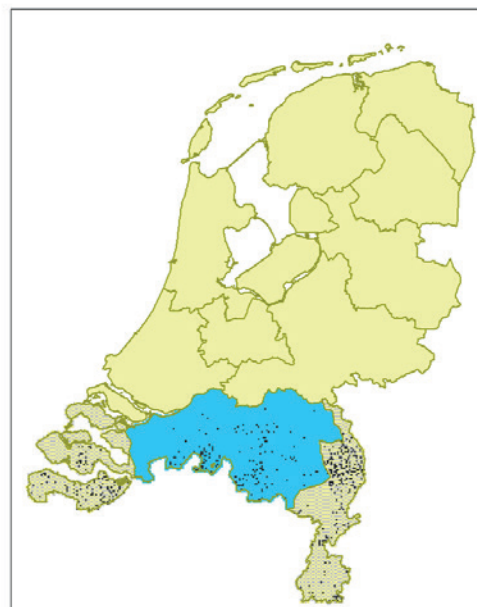
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 4. Huisspitsmuis (*Crocidura russula*). Voor heel Nederland wordt een lichte toename gerapporteerd, wat ook terug te zien is in de significante toename in Zuid-Holland.

Ondergrondse woelmuis OCC

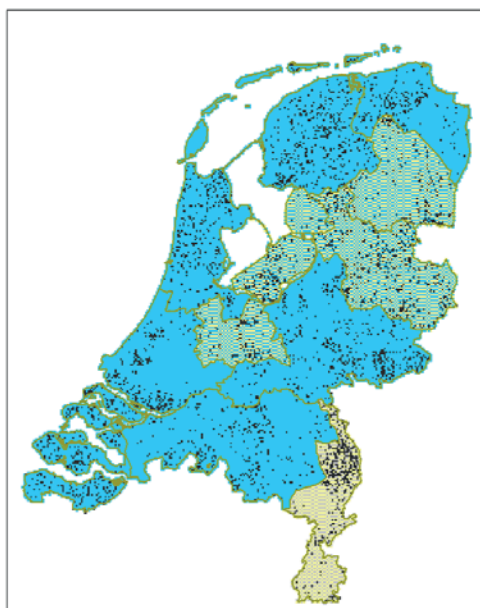
rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 6. Ondergrondse woelmuis (*Microtus subterraneus*). De landelijke trend voor deze redelijk onbekende soort is licht toenemend, wat in de Telganger van voorjaar 2015 al uitgebreid is toegelicht. Uilenballen vormen een enorm belangrijke bron van kennis over de schaarse ondergrondse woelmuis. Het is bemoedigend om te constateren dat deze zeldzame soort het 'niet slecht' lijkt te doen.

Veldmuis OCC

rood:af blauw:stabil groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 7. Veldmuis (*Microtus arvalis*). De veldmuis is als stapelvoedsel een onmisbare schakel in de natuur voor talloze predatoren en roofvogels. Echte populatie-explosies zoals in 2014 in Friesland komen bijna niet meer voor, maar de soort is wijdverspreid en algemeen aanwezig in heel Nederland (met uitzondering van verschillende Waddeneilanden). Landelijk is de trend dan ook stabiel.

Noordse woelmuis OCC

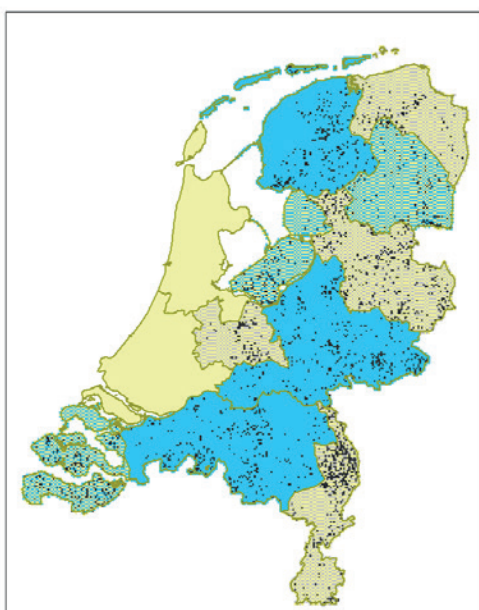
rood:af blauw:stabil groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 9. Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*). Verrassend genoeg is de verspreiding van de noordse woelmuis stabiel. De soort leek in de jaren '80 en '90 terrein te verliezen ten gunste van de veldmuis en aardmuis. Lokaal is de noordse woelmuis daadwerkelijk sterk achteruitgegaan, zoals op Noord-Beveland, maar de grootste 'klappen' zijn gevallen in de jaren '70 en '80, dus voor het referentiejaar 1990.

Aardmuis OCC

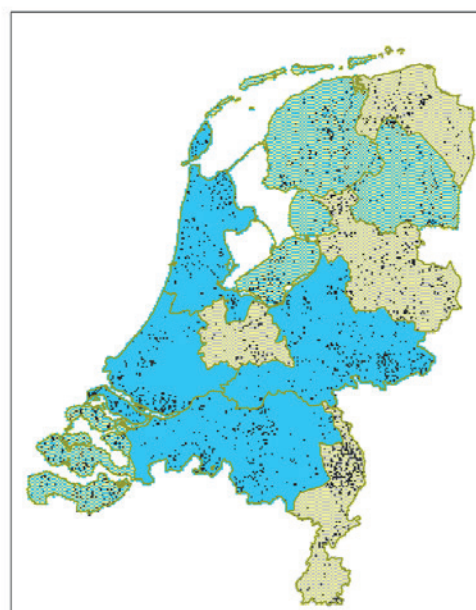
rood:af blauw:stabil groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 8. Aardmuis (*Microtus agrestis*). De aardmuis is in Nederland stabiel qua verspreiding, maar op termijn is wellicht uitbreiding (een toename) te verwachten in het westen van het land, waar de soort nu nog grotendeels ontbreekt.

Dwergmuis OCC

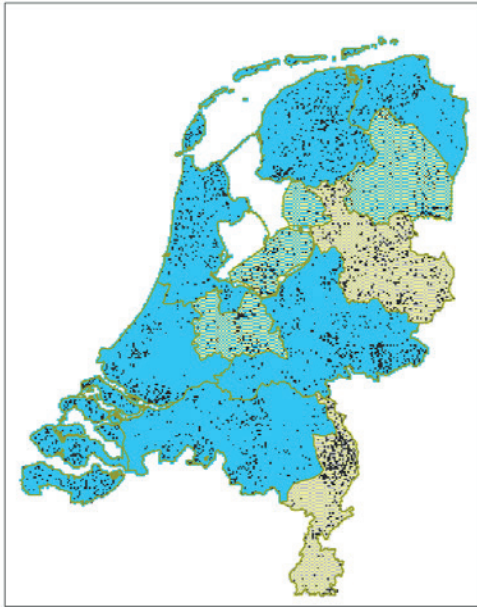
rood:af blauw:stabil groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 10. Dwergmuis (*Micromys minutus*). De dwergmuis is een klein muisje dat in heel Nederland voorkomt. De soort laat qua verspreiding een matige toename zien. Een duidelijke verklaring is niet direct voor handen, maar wellicht profiteert de dwergmuis van natuurvriendelijke oevers en de toenemende aanwezigheid van ruigte-randen door een extensiever maaibeheer van oevers, wegbermen of wellicht natuurvriendelijke akkerranden.

Bosmuis OCC

rood:af blauw:stabiel groen:toe grijs:onzeker geel:weinig data

Figuur 11. Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*). De bosmuis is net als de veldmuis en de huisspitsmuis een 'vaste waarde' in een partij uilenballen. De soort komt vrijwel overal voor, stelt weinig eisen aan zijn habitat en is zelfs in staat te overleven op zandplaten in de Waddenzee (bijvoorbeeld op Griend). De verspreiding is dan ook stabiel. Wel is spannend of de grote bosmuis (*Apodemus flavicollis*), waar nu nog onvoldoende data van beschikbaar zijn, op termijn een effect gaat hebben op de verspreiding van de bosmuis.

Conclusie

Het is voor het eerst dat de trends in verspreiding van muizen en spitsmuizen op deze manier berekend zijn en op deze wijze konden worden gepresenteerd. De resultaten laten zien dat de meeste soorten kleine zoogdieren stabiel zijn of zelfs een lichte toename laten zien in verspreiding. De komende jaren hopen we door gericht uilenballen te verzamelen en te laten uitpluizen een nog beter inzicht te krijgen in de trend van de kleine zoogdieren. De afgelopen maanden is er veel contact geweest met verzamelaars en pluizers en ook de komende maanden zal er nog veel overlegd worden. In principe verandert er niet veel; blijf vooral uilenballen verzamelen en/of uitpluizen en mocht je vragen hebben over waar wel of waar niet te verzamelen, neem dan contact op met één van de medewerkers (Neeltje.huizenga@zoogdiervereniging of Maurice.Lahaye@zoogdiervereniging.nl) of stuur een mailtje naar muizenpluizen@zoogdiervereniging.nl.

Team Verspreidingsonderzoek Muizen:
Maurice La Haye (landelijk coördinator), Neeltje Huizenga en Martijn van Oene (Zoogdiervereniging), Dick Bekker (Detail2.0) en Tom van der Meij (CBS).